తీయని బాధ

"గాజులు గాజులు!"

ఎక్కడ ఏ మూలనున్నా ఆ కేక విన్పించేసరికి నాగ స్వరం విన్న నాగుబాములాగా పరుగు పరుగున వచ్చేస్తుంది మాధురి.

"కొత్తరకా లేమున్నాయి తాతా?"

ప్రశ్నించుతూన్న మాధురిని నఖశిఖ పర్యంతం చూచి ప్రేమగా నవ్వాడు పట్టాభి. "వారాని కోసారి కొత్త కొత్త రకాలు వచ్చేస్తాయటమ్మా వెఱ్ఱి తల్లీ?" ఆపేక్షగా చూస్తూ అన్నాడు. "దా, ఇందులో నీకు ఏవి నచ్చాయో చూడు!"

దగ్గరకు వెళ్ళలేదు మాధురి. అలాగే గోడకు ఆనుకు నుంచుని గాజుల మలారం అంతటినీ విస్ఫారిత నయనాలతో చూడసాగింది.

"విశాలా, గాజులతాత వచ్చాడు చూడు!" వత్తులు చేసుకొంటూన్న భద్రమ్మ కోడల్ని కేక వేసింది.

పది నిముషాల తర్వాత లోపలినుండి వచ్చింది విశాలాక్షి. "ఏం, తాతా వచ్చావా?" సాదరంగా పలుకరించి

ఒక్కసారి గాజుల పొట్లాలన్నీ కలయజూచింది. నిండుగా గాజులున్న తన చేతులను ఒక్కసారి చూచుకుని, "చాలా పనిలో వున్నాను తాతా! పైవారం వస్తావుగా?" అన్నది.

అర్థం చేసుకున్నాడు తాత. "అయిదవతనపు వస్తువుల్ని ఉన్నాయిలే- ఇప్పుడు వద్దు అనడం ఆచారం కాదు! "అలాగే తల్లీ. వచ్చే సోమవారం వస్తానులెండి" అంటూ మలారం అంతా వెదకి వెదకి గాజులు తీశాడు. వెడల్పాటి ఎఱ్ఱటి గాజులమీద అద్దాలు అతికించి చాలా అందంగా వున్నాయి.

"దా తల్లీ." మాధురిని పిలచాడు.

"ఇది తియ్యని బాధతల్లీ! చేతులు నొప్పి పుట్టినా గాజులు వేసుకోవాలికదూ!"

మాధురి సందేహిస్తూ అమ్మదెసా, నాయనమ్మదెసా చూచింది.

"ఆఁ. ఎందుకు చిన్నపిల్లలకి మట్టిగాజులు? చేతులు మోటుగా కనిపిస్తాయి."

విశాల వారింపును తేలికగా త్రోసేశాడు పట్టాభి. "ఊరుకోండమ్మా. పిల్లలకి సరదా. మీరలాగ అంటారనే, పాపం అమ్మాయిగారు అంతదూరంగా నుంచుంటా

రెప్పాడూ." అంటూ "దా నాన్నా." అని పిలిచాడు మాధు రిని గాజులు చూపుతూ.

అప్పటికీ కదలలేదు మాధురి.

"అమ్మమాట కేంటమ్మా, నే నేస్తాగా?" తానేలేచి మాధురి దగ్గరకు వెళ్ళి గాజులు చేతికితొడిగాడు."చూచుకో తల్లీ, ఎంత బాగున్నాయో చిట్టిచేతులు మరి!" అని ఒక్క-సారి విశాలనూ భద్రమ్మనూ మార్చి మార్చి చూశాడు. మాధురితో రహస్యం చెప్పినట్టు చెప్పాడు "అమ్మోవ్. అమ్మకీ నాయనమ్మకీ అలా బెదిరిపోయావంటే రేపు నల్లటి మొగుణ్ణితెచ్చి పెళ్ళి చేస్తారు నీకిష్టం లేకపోయినాసరే. ఇంత నోరులేని తల్లివైతే ఎలాగ నాన్నా? నీకా-వలసినవి గట్టిగా అడగాలి."

తెలిసీ తెలియని మాధురి సిగ్గుగా నవ్వింది.

భద్రమ్మ నిండుగా నవ్వుతూ, అర్థయుక్తంగా తల పంకించింది. విశాలాక్షి గంభీరంగా చిరుదరహాసం చేసింది.

"ఎంత? గాజులు బాగున్నాయి. జతా రూపాయో, రూపాయిన్నరో వుండవూ?" మాధురికి తొడిగిన గాజుల జతను పరిశీలనగా చూస్తూ ప్రశ్నించింది విశాల!

"ఊరుకోండమ్మగారూ, నా బంగారుతల్లికి యిచ్చిన గాజులకు నేనెప్పుడైనా ధర చెప్పానా, తీసుకున్నానా?"

అంతలో పట్టాభి స్వరం దీనంగా మారిపోయింది. "నా కూతురి కూతురు-- మాణిక్యంకూడా సరిగా యింతే వయస్సుదమ్మగారూ, పుష్కరాలకి పుట్టింది. ఎప్పుడో రెండేళ్ళనాడు చూచానంతే తల్లినీ-- బిడ్డనీ, ఓసారి చూచుకోవాలని ప్రాణం కొట్టుకపోతోంది.పంపరుగా ఆరాక్షసులు! నా కూతురి ఖర్మేమో గాని-- ఆ నోరు లేనిదానికి అత్తా మొగుడూ అందరూ రాక్షసులే దొరికారు!" పై తువ్వాలుతో కళ్లు ఒత్తుకున్నాడు.

అంతలో వంటమనిషి తెచ్చి అందించిన మజ్జిగగ్లాసు గటగటా త్రాగి ఖాళీ చేసేసి,"వస్తాను తల్లీ మరి! మళ్ళీవారం దర్శనం చేసుకుంటాను" అని నిష్క్రమించాడు.

"పాపం! వెర్రిముండావాడు!" భద్రమ్మ స్వగతం పైకే విన్పించింది.

"ఏమీ కాదు." తీసిపారేసినట్లు అన్నది కోడలు విశాలాక్షి.

"మనం, వాడు వచ్చినప్పుడల్లా యిచ్చే మజ్జిగలు, భోజనాలు, కూరలు, జున్నులు-- ఒకటేమిటి--ఇవన్నీ తక్కువా? అందుకే పాపకు గాజులు ఊరికే యిస్తానంటాడు. తెలివితక్కువవాడేమీ కాదు!"

"ఊరుకుందూ విశాలా," కోడలిమాటలునచ్చలేదు

భద్రమ్మకు. "అటువంటి స్వల్ప దానధర్మాలు ఇంకా చాల మందికి చేస్తున్నాం మనం. అందరూ అలా వుంటున్నారా? గాజుల తాత మనసు మంచిది!"

మరి సంభాషణ సాగలేదు.

అతడి పేరు పట్టాభి అని ఎవ్వరికీ గుర్తువుండదు. గాజుల తాతే అతని నామాంతరం.

2

స్కూలునుంచి వచ్చిన మాధురి, లోపలి వరండాలో భద్రమ్మతో మాట్లాడుతూన్న పట్టాభిని చూచి, "వచ్చావా తాతా!" అంటూ సంతోషాతిశయంతో పరుగున దగ్గరకు వెళ్ళింది.

"వచ్చానమ్మా." అనలేక అన్నాడు పట్టాభి, కనులు వర్షిస్తూన్న నీటిని పదేపదే పై పంచతో వొత్తుకుంటూ, బాగా చిక్కివున్నాడు. బాగా దిగులుగా వున్నాడు: దుఃఖిస్తున్నాడు. ఆ కంఠంలో ఇదివరకటి ఉత్సాహం, అనురాగం లేవు. ప్రక్కనే బిక్కముఖంతో ఓ పన్నెండేళ్ళ బాలిక నిలబడి వుంది. మాసిన చిరుగుల బట్టలు ; సంస్కారంలేని తల!

"ఇన్నాళ్ళనుంచీ రావటంలేదేం". అతడి స్థితి నర్థం

చేసుకోలేని మాధురి మరింత దగ్గరగా పోయి ప్రశ్నించింది "ఏదీ, నీ గాజుల కావడి ఏది?"

"అయ్యో తల్లీ, ఏం చెప్పను? నా బ్రతుకే బుగ్గి అయిపోయింది?" ఒక్క-సారిగా భోరుమన్నాడు పట్టాభి.

"భడవఖానా, వెధవ ఆరాలూ, అడగడాలూ నువ్వూను! ఫో లోపలికి." భద్రమ్మ కసరడంతో మాధురి లోపలికిపోయి తొంగి తొంగి చూడసాగింది.

"ఊరుకో తాతా ఊరుకో, ఏం చేస్తాం? అంతా ఖర్మ!" పట్టాభిని ఓదారుస్తోంది భద్రమ్మ.

"అది సహజంగా చచ్చిపోతే నాకింత బాధ వుండదు అమ్మగారూ. అత్తపెట్టే బాధలూ, మగడు పెట్టే కసిడికోతా భరించలేక నూతిలోదూకి చచ్చిపోయిం దమ్మగారూ!" భరించలేని కడుపుశోకంతో గుండెలు బాదుకుంటూ జుట్టు పీక్కు-ంటూ ఏడుస్తున్నాడు పట్టాభి. "అభం శుభం ఎరగని ఈ పసిదాన్ని నాకు వదలి పోయింది-ఎలా పెంచను దీన్ని?" మనుమరాల్నిచూచి భయపడుతూన్నట్టుగా అన్నాడు.

తాత ఏడుపుచూచి పిల్లదికూడా ఏడ్వడం మొదలు పెట్టింది.

"ఊరుకోవే సీతా ఊరుకో...చూడు పట్టాభీ, పిల్ల బెంబేలు పడిపోతోంది. దుఃఖం దిగమ్రింగాలి మరీ...దేవు

డేదో ఓదారి చూపకపోదు ..." శక్త్యానుసారం ఓదార్పు వాక్యాలు పలుకుతూన్నది భద్రమ్మ.

అంత లోనుంచి వచ్చింది విశాలాక్షి. చిటపట లాడు తూన్న వదనంతో సాధ్యమైనంత ప్రసన్నతను నింపుకోను ప్రయత్నిస్తూ అన్నది: "జరిగిన దారుణం ... విన్నాము పట్టాభీ, ఏంచేస్తాం? దేవుడలా చేశాడు మరి. మనసు దిట్ట పఱచుకో" పొడిపొడిగా ఓదార్చింది.

ఒక్కసారి ఆమె ముఖం తేరిపార చూచాడు పట్టాభి. కళ్ళు తుడుచుకున్నాడు. "అంతేలే తల్లీ" నీరసంగా అంటూ మనుమరాల్ని వెంటబెట్టుకుపోయాడు.

"శుక్రవారం పూటా ఎందుకు మనింట్లో వెధవ ఏడుపులు? వాడింటో వాడు పడి ఎంతైనా ఏడవవచ్చు..." అంటూ మెల్లని స్వరాన విసుక్కుంటూన్న తల్లిదెస అయోమయంగా చూచింది మాధురి.

"పాపం గాజుల తాత ఏడుస్తోంటే నాకూ ఏడుపొచ్చిందే మరి అమ్మకెందుకు రాలేదూ? పైగా కోపం వచ్చిందికూడా!" తన మనసులోని భావాన్ని పైకి వ్యక్తం చేయటానికి ధైర్యంలేదు మాధురికి.

3

"గాజులు, గాజులు!"

గాజుల అమ్మకమే జీవనోపాధి అయిన పట్టాభికి పుట్టెడు దుఃఖంలో ఉన్నా వీధులవెంట తిరిగి అమ్ముకోవాల్సిన అగత్యం తప్పిందికాదు. కాని ఆ గళంలో యెంతో నీరసం, నిర్జీవత! వెనకటి ఉత్సాహం, జీవం ప్రస్తుతం విన రావటం లేదు. కాని అంత విచారంలోనూ అతడికి మాధురి పట్ల మమకారంమాత్రం మరుగున పడలేదు. వారం వారం వస్తాడు. విశాలాక్షి గాజుల కొనుగోలు చేసినా చేయక పోయినా, తాను మాత్రం విధిగా మాధురి చేతులకు రెండు గాజులు తొడిగి వెళ్ళిపోతాడు. మాధురి ఎదుట కన్పించక పోతే "ఏదీ, చిట్టితల్లీ?" అంటూ వెదకి వెదకి పిల్చి మరీ తన ముదుపు చెల్లిస్తాడు.

"ఊరుకుందూ తాతా, ఎందుకు చెప్పు? ఇన్నాళ్లూ అయితే నా మనమరాలు. మనమరాలు అంటూ ఒకళ్ళే ఇదైపోతూ దాన్ని గుర్తుచేసుకుంటూ ఆ అమ్మాయికి గాజులిచ్చేవాడివి. ఇప్పుడు నీ సీత నీ యింట్లోనే వుందిగా?" భద్రమ్మ ఒకనాడు వారించింది.

"ఏంమాట పెద్దమ్మగారూ అది? నా మనుమరా

లోకటీ, నా చిట్టితల్లి ఒకటీ కాదు నాకు ?" స్థిరంగా పలికిన పట్టాభి స్వరంలో ఎంతో దర్పం! మరెంతో మమత !

పట్టాభి నిష్క్రమణానంతరం విశాలాక్షి విసుక్కొంది..."ఏడిశాడు వెధవ...వెధవ పోలికాను. వాడి గతిమాలిన మనుమరాలూ, మన బంగారుతల్లీ ఒకటేనా ?"

బాధపడ్డది భద్రమ్మ. "అయిదువతనపు గాజులను అస్తారుబతంగా తెచ్చి చేతులను అలంకరించే అల్పసంతోషి పట్టాభి! వయస్సు మీరిన వృద్ధు! అంతంత మాటలు నువ్వు అనకూడదు విశాలా." పెద్దరికపు హుందాతో వారించింది కోడలిని.

అప్పుడప్పుడు పట్టాభితో కలసి వచ్చే సీత— ఆ నెలకానెల, ఆ ఏటి కాయేడు పైనబడినకొలదీ చిన్నచిన్న పనులు చేసి పోవటానికీ, మాధురితో ముచ్చటలాడటానికే తరుచుగా ఆ యింటికి రాసాగింది. మాధురికీ, సీతకూ స్నేహం పెరిగింది.

"బొత్తిగా రెక్కల కష్టంమీద పెరిగే దౌర్భాగ్యుణ్ని. ఒక్కగా నొక్క పిల్లకు కూర్చోబెట్టీ పెట్టలేక పనులకు పంపుతున్నాను. తల్లీ తండ్రీలేని పిల్ల కాస్త మీరే కనిపెట్టాల పెద్దమ్మగారూ." అంటూ అప్పుడప్పుడు కంట తడిపెట్టేవాడు పట్టాభి.

"నువ్వు చెప్పకపోతే నాకు తెలియదట్రా పట్టాభీ. ఊరుకో, బాధపడకు." స్వాంతన వచనాలు పలుకుతూ, పండో ఫలమో పైకమో శక్త్యానుసారం యిస్తూ ఆ పిల్ల చేసిన దానికంటే ఎక్కువగానే ముట్టజెప్తూండేది భద్రమ్మ.

4

"అమ్మాయిగారూ, మీ చేతులెంత అందంగా వుంటా, యండీ!" పూలమాల కట్టుకుంటూన్న మాధురి దగ్గ రకు జేరిన సీత, తదేకంగా ఆమెను చూచి, చూచి తన అభిప్రాయాన్ని వెలిబుచ్చింది.

"ఆహాఁ?" మాధురి ఆశ్చర్యం ప్రకటిస్తూ తనచేతు లనూ, సీత చేతులనూ మార్చిమార్చి చూసింది. "నిజమే! పనిపాటలతో మొరటుదేలి, మురికిపట్టిన చవకరకం మట్టి గాజులతో వున్నాయి సీత చేతులు. పాపం, దుస్తులూ అంతంత మాత్రమే! నేను కట్టికట్టి వదిలేసిన పాత బట్టలు-చిరుగులవేగా సీత వేసుకునేది? కాని, సీత ఎంతందంగా, ఎంత తెల్లగా వుంటుంది! దానిముందు నేను నలుపేగా?"

తన ఆలోచనలను పైకి వ్యక్తం కానీయకుండా ప్రకాశంగా అన్నది: "ఏదో అంటావు కాని, ఏం బాగున్నాయి సీతా? నీకంటె అందంగా వుంటానా నేను?"

సీత కొలది క్షణాలు తెల్లబోయి మాట్లాడలేక పోయింది, "పనిపాటలు చేసుకొనే పేదదానికి కూడా అందమా ?"

అప్పుడప్పుడే బాల్యాన్నివీడి కన్యావస్థలో అడుగిడ బోతూన్న—లోకమాలిన్య మెరుగని పసితనాన్ని పూర్తిగా వీడని పదమూడేళ్ళ ప్రాయంలోవున్న అమాయికలు ఇరు వురూ కూడ !

తేరుకొన్న సీత మెల్లగా అన్నది : "మీ చేతుల్న ఆ గాజులు—ఎంత బాగున్నాయి అమ్మాయిగారూ! చక్కగా మెళ్లో గొలుసులూ......... సిల్కుబట్టలూ......"

జాలితో ద్రవించిపోయింది మాధురి. "వేసుకోవా లనుందా ? ఇంద, వేసుకుచూడు !" సీత వారించుతూన్నా వినక తనచేతి బంగారుగాజులు తీసి ఆమెచేతికి తొడిగింది మాధురి.

ఏనాడూ "బంగారం" అనే వస్తువును తాకికూడా ఎరుగని సీత పరమానందంతో మైమఱచి చూచుకొంది తన చేతులను. కాని ఆ పరవశావస్థనుండి నిజస్థితిని గుర్తించినది మాత్రం విశాలాక్షి కఠినోక్తుల వలన.

"ఎంతలో వుండేవాళ్లు అంతలో పడవాలి కాని ఏమిటా విరగబాటు? అమ్మాయిగారి అంతరమేం...నీ

అంతరమేం? కలవారిబిడ్డ లెన్నైనా పెట్టుకొంటారు. అవన్నీ కావాలని అడిగేసేయటమే వెనకముందులు లేకుండా? నీ దరిద్రపు మొహానికి నగలొకటి తక్కువయ్యాయా?... అయినా దానికి బుద్ధిలేకపోతే నీకు తెలియక్కర్లేదూ మాధురీ? నీ ఒంటిమీది నగలు ఆ శనిమొహాని కివ్వడమే? బోడిస్వతంత్రమూ అని!......" అలా అనర్గళంగా— సీతను ఘాటుగా, తన కుమార్తెను మెత్త మెత్తగా మంద లించిన విశాలాక్షి ఆ విషయాన్ని అంతతో వదలిపెట్టలేదు.

పనిమాలా పట్టాభిని కబురంపి మరోదండకం చదివింది. "ఏదో తల్లిలేని పిల్లకదాని కనికరిస్తే దానికేమీ తెలియ కుండావుంది. నెత్తికెక్కుతోంది. ఇవాళ యిదైంది, రేపు మరొహటౌతుంది. ఆట్టే వెకిలివేషాలు వేయొద్దని చెప్పు..."

పట్టాభి మరి వినలేక పోయాడు. ఒళ్లు తెలియని కోపంతో చావగొట్టాడు మనుమరాల్ని.

"కూడూ, గుడ్డా దొరక్కుండా పోవటే దరిద్రపు దానా, తిన్నింటి వాసాలు లెఖ్ఖపెట్టి? ఇలాంటి ఎధవేషాలు ఎప్పుడూ ఎయ్యబోక......" నోరు నొప్పిపెట్టేంతగా అఱచి, చేతులు నొప్పిపుట్టేవఱకూ కొట్టాడు సీతని, అంతలో ఆలయంనుండి భద్రమ్మ తిరిగి రాకుంటే, ఆ పిచ్చికోపంలో అతడు సీతని చంపేసేవాడేమో!

పిల్లని వెనక్కుతీస్తూ కోప్పడింది భద్రమ్మ. "పిచ్చె మైనా ఎక్కిందట్రా పట్టాభీ? చంపేస్తావా ఏం దాన్ని? పసిదానికా అంతరాలన్నీ ఏం తెల్సుగనుక?"

అటు తిరిగి కోడల్ని కూడా మందలించింది. "దగ్గ రుండి పసిదాన్ని చావబాదించుతావా విశాలా? ఎంత కఠినం గుండె నీది?"

సణుగుకుంటూ విశాల లోపలికి నిష్క్రమించింది.

"తప్పులు చేసినా, పిల్లలకు బుద్ధి చెప్పాకోనేతీరు అది కాదు." అంటూ పట్టాభిని మరింత కోప్పడింది. "తల్లిలేని పిల్ల. ఉన్నది నీవొక్కడివి, ఇక దాన్ని చేరదీసేవా రెవరు."

కళ్లు ఒత్తుకున్నాడు పట్టాభి. "ఏంటో అమ్మగారూ, కూతుర్ని పోగొట్టుకున్న పాపిష్ఠోణ్ణి. పిచ్చోణ్ణయిపోయాను," మనుమరాల్ని ఎత్తుకొని వెళ్ళిపోయాడు.

ఆరోజునుంచి మరెన్నడూ సీత తన హద్దులను దాటి ఎరుగదు. అమ్మాయిగారు మాధురికీ తనకూ గల భేద మెంతో బాగా తెలిసివచ్చింది.

ఏదో కోపం కొలదీ కొట్టాడన్న మాటేగాని పట్టాభికి సీతపై గల మమకారం ఎంతటిదో ఎవరికీ తెలియనిదికాదు. "సీత అడగలేదు, గాజులు నేనే యిచ్చాను" అని చెప్పాలని

ఎంతగానో ప్రయత్నించింది మాధురి. కాని తల్లి భయంతో ఆమాట ఎక్కడా పైకి రానీయలేకపోయింది.

సీతకు జ్వరంగా వుందని తెలిసి లేతమనసు గిజగిజ లాడిపోయింది! ఏంచేయాలో తెలియలేదు. 'బహుశః గాజులతాత కొట్టినందుకే కావచ్చు' అనుకొంది. స్కూలు నుంచి ఇంటికి వస్తూ ఓ అడుగు అటువేసి సీతను చూచి వచ్చింది ఒకనాడు.

విషయం తెలిసిన విశాల ఎంతైనా ఆర్భాటంచేసింది, అప్పటినుంచీ జడిసిపోయిన మాధురి గాజుల తాతపట్లా, అతడి మనుమరాలిపట్లా తనకుగల అభిమానాన్నంతా గుప్తంగా ఎదలోనే దాచుకోసాగింది.

5

"అమ్మాయిగారి పెళ్ళా ?" వింటూనే విపరీతమైన సంతోషాన్ని ప్రదర్శించాడు గాజుల తాత. "నా చిట్టితల్లికి పెళ్ళి గాజులన్నీ నేనే వేస్తాను, ముత్తయిదువలందరికీ నేనే గాజులు తొడగాల. మంచి బహుమానం ఇప్పించాలమ్మోయ్ నా బంగారు తల్లీ!"

పెళ్ళి హడావుడి అంతా తనదేనన్నట్లుగా మసిలాడు పట్టాభి. మాధురి పెళ్ళి నిర్ణయమైన దగ్గర్నుంచీ, "అమ్మ

గారూ, అమ్మగారూ" అంటూ ఏదో ఓ పని అందు కుంటూనే వున్నాడు, సీత అసలే ఇరవైనాలుగ్గంటలూ అక్కడే గడపసాగింది. అక్కడే తింటూ తీరికలేని పనిచేస్తూ.

పెండ్లినాటి ఉదయం పెండ్లికుమార్తె మాధురి చేతులకు ఎంచి ఎంచి మంచి మంచి గాజులు తొడిగాడు పట్టాభి కన్నుచెదిరే అలంకారంలో వున్న మాధురి—మంగళప్రదమైన ఆ గాజుల మలారానికి నమస్కరిస్తూంటే పట్టాభి కనులు నీరుతిరిగాయి. "అమ్మాయిగారు అత్తవారింటికి వెళ్ళిపోతే ఇంక కన్పించరు ఇలా రోజురోజూ!" అన్పించి ఎంతో మధనపడ్డాడు. అంతలోనే మరో ఊహ కదులాడిన అతడి హృదయం తల్లడిల్లిపోయింది. "అమ్మాయిగారూ, సీతా ఒక్క ఈడువాళ్ళేకదా! మరి సీత పెళ్లెప్పుడూ? పెళ్ళి చేయటానికి నా దగ్గఱ డబ్బేదీ?"

పెళ్ళికి వచ్చిన ముత్తయిదువ లందరికీకూడా కోరిన గాజులు వేయించింది విశాలాక్షి ఆచారప్రకారం. గాజుల డబ్బుతోబాటు మంచి పంచెల చాపు బహూకరించాడు మాధురి తండ్రి వెంకట్రామయ్య. ఎంతగానో సంతసించాడు పట్టాభి. "సుఖీభవతల్లీ! సుఖీభవ! నువ్వు కలకాలం సుఖంగా వుండాలి. నాకిలాగే బహుమతు లిప్పిస్తూండాల... అమ్మోన్! మళ్ళీ ఆ రెన్నెల్లనాటికి పచ్చగా వస్తావ్, పండంటి

పాపాయి నెత్తుకోవటానికి. నేనేగా, అప్పుడు మోచేతుల వఱకూ గాజులు వేసేది!"

సిగ్గుతో ముడుచుకుపోయింది మాధురి.

మాధురి అత్తింటికి పయనమై పోతూంటే తల్లీదండ్రులతో సమంగా దుఃఖించాడు పట్టాభి. "సూడాలనుంటే రంయ్యిన వచ్చి విమానంమీద వాల్తది తల్లి. మీకేం లోటు, ఆరికేంలోటు? ఎందుకు విచారం?" అంటూ తిరిగి తానే భద్రమ్మనూ విశాలనూ వెంకట్రామయ్యనూ ఓదార్చాడు.

"ఇంతుండే అమ్మాయిగారికి అప్పుడే పెళ్ళి గొడవా..." తలచుకొన్న కొలదీ ఆశ్చర్యంగా ఉంది పట్టాభికి. "కలవారి బిడ్డ గనుక ఏమైనా చేయగలరు. నేను సీత పెళ్ళెలా చేసేదీ?" నిత్యం అదే దిగులు అతడిని క్రుంగదీయసాగింది.

6

గున్నమామిడివలెవున్న మాధురిని తనివిదీరా చూచుకొంటూన్న విశాలాక్షికి పట్టాభి ఆగమనం పానకంలోపుడక వచ్చినంత చిరాకుగా తోచింది. "ఇప్పుడేగా వచ్చింది! అప్పుడే వార్త ఎవరు అందించారో?" అని సణుక్కుంది.

"వచ్చావా తల్లీ ?" తనివితీరా—తనువంతా కనులు చేసుకుని చూశాడు పట్టాభి మాధురిదెస. నిండుగా ప్రేమ పురస్సరంగా నవ్వాడు. "నేను చెప్పలేదా తల్లీ ఆర్నెల్ల కల్లా పచ్చగా మళ్ళీ వస్తావని ? నీ కోరికేమోగానీ, నాకు మాత్రం మనవరాలే కావాలి. ఆ బుల్లి బుల్లి చేతులకు నేను గాజులు తొడగాలి!" ఎంత సంతోషంగా మాట్లాడు తున్నా, పట్టాభి స్వరంలో ఏదో అపశ్రుతి పలుకుతోంది.

"బాగున్నావా తాతా ?" ఓ వంక సిగ్గులు కురి పించుతూనే మాధురి మనఃపూర్వకంగా ఆదరప్రశ్న వేసింది.

"ఆఁ! బాగానే వున్నాను తల్లీ." ఏమిటో పిచ్చివాడి లాగా తల ఆడించాడు, లేని నవ్వును తెచ్చుకుంటూ. అంతలోనే ఒక్కసారిగా భోరున విలపించసాగాడు ముఖాన గుడ్డవేసుకుని. "నా బాగునే అడిగావా తల్లీ? ఏమని చెప్పను నా ఖర్మ ?"

అయోమయంగా చూసింది మాధురి.

నిరసనగా, విసుగ్గా చూసింది విశాలాక్షి.

"శుభమా అని—బిడ్డ పురిటికివస్తే నీ గోలేమిటి పట్టాభీ ? కాస్సేపు బయటకు వెళ్ళు, ఇక్కడ ఏడవబోకు." అని గట్టిగా కసిరింది.

మరింత విన్నబోయి చూచింది మాధురి 'సీత ఏదీ ?'

అని అడగబోయిన ఆమె మాట గొంతులోనే ఉండి పోయింది.

"అవునులే తల్లీ. మర్చిపోయాను. తల్లి ప్రసవానికని పచ్చగావస్తే నా గోల ఏమిటి?" కళ్ళు తుడుచుకుని మామూలు మనిషైపోయాడు. "వస్తా తల్లీ. రేపు గాజులు తెస్తాను." అనేసి వడివడిగా వెళ్ళిపోయాడు.

"ఏమిటమ్మా? అసలు సంగతేమిటి? తాత ఏడుస్తున్నాడెందుకు పాపం?"

"ఊరుకుందూ మాధురీ. ఇప్పుడొచ్చావో లేదో ఎందుకీ వెధవగొడవలన్నీ నీకు?" కూతురి ప్రశ్నను త్రుంచి వేస్తూ కసరివేసింది విశాల.

అంతతో అప్పటికి ఆ ప్రసంగం ఆగిపోయింది. క్రొత్తగా అత్తింటి నుంచి పుట్టింటికి వచ్చిన సందడిలో మాధురి మస్తిష్కంలో తాత్కాలికంగా ఆ సంగతి మరుగున పడిపోయింది.

కుమార్తె కాపురం యెంత బాగా సాగుతున్నదో, అల్లుడు యెంత చక్కటి ప్రవర్తన కలవాడో మరీ మరీ తెలుసుకుని మురిసిపోయింది విశాల.

మర్నాడు భోజనాలనంతరం సావకాశంగా అందరూ హాలులో కూర్చున్న తరుణంలో పట్టాభి వచ్చాడు గాజుల

మూటతో! పెద్ద కావడీతో గాజులమ్మే పట్టాభి చిన్న మూట భుజాన వేసుకురావటం ఆశ్చర్యమే అనిపించింది మాధురికి.

"రా తల్లీ, ఎన్నాళ్ళయింది నీ చేతులకు గాజులు తొడిగి!" కూర్చుని మూట విప్పి గాజులు ఎంచుతూ మాధురిని ఉద్దేశించి పిలిచాడు పట్టాభి. "ఇది తియ్యని బాధ తల్లీ. చేతులు నొప్పిపుట్టినా గాజులు వేసుకోవాలి. కష్ట పెట్టినా ఆనక పండంటి పాపాయి ముద్దే వస్తాడు. జీవితమే తియ్యటి బాధ తల్లీ......"

సంతోషంగా తన ధోరణిలో మాట్లాడేస్తూ, గాజులు ఎంచుతూన్న పట్టాభి విశాల కఠినస్వరంతోవిని తలెత్తి చూశాడు.

"వద్దు పట్టాభీ." ఖరారుగా అన్నది విశాల. "ఇక నుంచీ, మేం కబురంపితే కానీ రావద్దు వెళ్ళు."

"అమ్మగారూ!!!" అమ్మగా రెందుకంత కోపంగా ఉన్నారు? వినరాని విషయమేదో విన్నట్టు ఆక్రోశించాడు.

"కోపం లేదు. కోపం నాకు దేనికిగానీ - నీ చేతులతో అమ్మాయికి గాజులు వేయటం నా కిష్టం లేదు!"

అవాక్కైపోయిన పట్టాభి అలా వెర్రిగా చూడ నాగాడు.

మాధురి మూగగా తిలకించసాగింది.

"అవును పట్టాభీ. నువ్వేం బాధపడకు మరి!" భద్రమ్మ అన్నది. "గాజులు ఆడవాళ్ళకి మంగళప్రదమైనవి. మరి ఖూనీ చేసిన చేతులతో ఆ గాజులు వేయించుకోవటం- శుభప్రదమైన పనికాదు!"

వెర్రివాడిలా అందరి ముఖాలూ మార్చి మార్చి చూశాడు పట్టాభి. పెద్దమ్మగారూ! ఈనాటికి తమరుకూడా నన్నలా అసహ్యించుకుంటున్నారా?" కనుల నీరు గ్రక్కు- కుంటూ అడిగాడు.

భద్రమ్మ బాధగా అన్నది: "ఏంచేస్తాం పట్టాభీ, పద్ధతులు పద్ధతులే కదా! వెళ్ళిరా మరి!"

"నేను ఖూనీకోరునా అమ్మా? నా కడుపుబాధ తెలియకే అన్నారా మీరామాట?" కుమిలి కుమిలి ఏడ్చాడు పట్టాభి.

భద్రమ్మకూడా కనులు ఒత్తుకుంది.

విశాలాక్షి ముఖం చిట్లించింది

మాధురికి అంతా అగమ్యగోచరంగావుంది.

తనకు తానే సంబాళించుకున్న పట్టాభి మెల్లగా మామూలు మనిషై పోయాడు. "నిజమే అమ్మగారూ, మీరు పెద్దలు. మీకు తెలియని దుంటుందా? ఉన్నమాత్రే

అన్నారు కాని, మీకైనా నామీద కోపమేమీ లేదుగా? "స్వచ్ఛమైన గొంతుతో అన్నాడు. ఒక చిన్న అట్టపెట్టెను భద్రమ్మకు అందించుతూ, "అమ్మాయిగారి కోసమని ప్రత్యేకంగా పట్టుకొచ్చాను తల్లీ. నా పాపిష్ఠి చేతులకు తొడిగే అర్హత లేకపోయింది. ఉంచండి, తెచ్చినది తిరిగి తీసుకువెళ్ళలేను. మీ చేతులతో అమ్మాయిగారి చేతులకు తొడగండి ఆ గాజుల్ని." అన్నాడు అర్థింపుగా.

వంచిన తల ఎత్తకుండానే అందుకున్నది భద్రమ్మ.

కన్నీళ్ళతో తననే తదేకంగా చూస్తూన్న మాధురి వైపు తిరిగాడు పట్టాభి. "చిట్టి చిట్టి పాపల్ని ఎత్తుకుంటూ వెయ్యేళ్ళు సుఖంగావుండు చిట్టితల్లీ," మనసారా దీవిస్తూ మెల్లమెల్లగా కదలి కనుమరుగై పోయాడు.

"ఎవరైనా ఏమైనా అనుకోండి. కాని నామాట చెబుతున్నాను. నువ్వా గాజులు వేసుకోవటం నాకిష్టంలేదు, మధూ." రుసరుస లాడింది విశాలాక్షి.

నిస్సహాయంగా, ఎటూ నిర్ణయించుకోలేని అనిశ్చలతతో నిట్టూర్చింది మాధురి, గాజులను పెట్టెలో భద్రపఱచుకుంటూ. "తాతకు నామీద ఎంతో ఆపేక్ష. ఇక అమ్మదా—తల్లి ప్రాణం! ఎవరిని ధిక్కరించగలను?" మౌనంగా ఆక్రోశించింది అసహాయ అంతరంగం.

తర్వాత, తల్లికి తెలియకుండా నాయనమ్మ నుండి విషయ సేకరణ కావించిన మాధురి విలవిల్లాడిపోయింది, "చిన్ననాటి నేస్తం—సీత మరిలేదు" అనుకొంటే ప్రాణం పిండినట్లే అయ్యింది.

తాను పెళ్ళై భర్తతో వెళ్ళిపోతూన్న రోజు సీత ఎవ్వరూ లేకుండా చూచి తన గదిలోకి వచ్చింది. "ఏమిటి సీతా?" ఆప్యాయంగా అడిగింది తాను.

మొదట సిగ్గుపడింది సీత. ఎంతో మొహమాటం ప్రదర్శించి, చివరకు తన చేతిలోని కాగితపు పొట్లాన్ని మాధురిచేతులో వుంచింది. "అందరూ ఎంతెంతో గొప్ప బహుమానా లిచ్చారమ్మాయిగారూ మీకు, నాకూ ఏమైనా ఇవ్వాలన్పించింది, నవ్వకండేం?"

పొట్లాంవిప్పి చూచింది మాధురి. అద్దాలు అంటించిన ఎఱ్ఱటిగాజులు ఆరు! అందంగా చక్కగా వున్నాయి. శ్రీకృష్ణునికి కుచేలుడు అటుకులు బహూకరించిన కథ గుర్తుకు వచ్చిన మాధురి మధురంగా నవ్వింది. "చాలా బాగు న్నాయి సీతా!" అంటూ వెంటనే చేతికి వేసేసుకుంది.

సీత వదనం ఆనంద విస్ఫారితమైంది......

.........అదే ఆఖరుసారిగా చూడడం సీతను!

మాధురి మనసంతా శోకం ఆవరించింది. మాతృ

హీన సీత ! అమాయిక! అటువంటి సీతనుకూడా క్రూరంగా హత్య చేయగల వారుంటారని ఎవరైనా అను కుంటారా ?

అసలు జరిగిన విషయం—పట్టాభి సీత వివాహం చేయాలని చింతించి చింతించి ఆఖరుకు రెండువేలు అప్పు చేసి సీత పెళ్ళిచేశాడు. ఒక వెయ్యి కట్నంగా, మిగిలిన వేయితో బట్టలూ, ఓ చిన్న నగా పెట్టి సంతృప్తిగానే చేశాడు పెళ్ళి. కొద్దిగా భద్రమ్మ సాయంకూడా లభించింది సీత పెళ్ళికి, సీత భర్త ఒక చిన్న కిళ్ళీకొట్టు యజమాని, భార్యా భర్త లిరువురూ కొద్దిరోజులు - ఒకటి రెండు నెలలు అన్యోన్యంగానే - గడిపారు. పట్టాభి తృప్తిగా విశ్రాంతిగా నిట్టూర్చాడు కాని అతడికి ఆమాత్రం,తృప్తిగా కూడా బ్రతికే అర్హత లేదన్నట్టుగా ఘోరవిషయం జరిగి పోయింది......పట్టాభి కూతుర్ని నానా బాధలూ పెట్టి ఆత్మహత్యకు దారి తీయించిన ఆమె అత్త, ఇప్పటికీ యింకా కక్ష విడువలేదు కోడలిపట్ల. తనకోడలు దుర్మార్గ వర్తినియై, మరి దారిలేక ఆత్మహత్య చేసుకొన్నదనే వదంతి లేవదీసింది. ఆ పుకారు సీత అత్తవారి వటికూ వెళ్ళడం, మరుక్షణంలోనే సీతను హీనంగా జమకట్టడమూ జరిగి పోయింది.ఆమెకు పుడమిపైననే యమలోకం కన్పించసాగింది.

"లేచిపోయిన దానికూతురు" అంటూ అనునిత్యం అత్తగారు సాధించసాగింది.

"నీకు మాత్రం ఆగుణాలు రావా? చెట్టొకటి అయితే కాయ మరొకటెందుకౌతుంది? ఎప్పుడో ఎవడితోనో నువ్వూ పోతావన్నమాట." అన్నాడు భర్త.

విసిగిపోయిన సీత ఒకనాడు తిరిగి ఏదో అన్నది.

దానితో ఆ పశుప్రాయుడు ఒళ్ళు తెలియకుండా చావగొట్టాడు. ఆ దెబ్బలకు సీత అప్పటికప్పుడే స్పృహ తప్పిపోయి ప్రాణం విడిచింది. తెలివైన భర్తా, అత్తా "పీడ విరగడైం"దని సంతోషించి ఆ శవాన్ని నూతిలో పడవేసి, కాలుజారి పడి మరణించినట్లుగా చెప్పారు.

అసలు జరిగినదంతా ఇరుగుపొరుగు లందరికీ తెల్సు. అయినా పోలీసులకు నిజం చెప్పటాని కెవరూ సాహసించ లేదు.

పట్టాభి కడుపుశోకం ఎవరు వర్ణించగలరు?

"నా సీతా, పోయావటే అమ్మా!" అని ఒక్కసారిగా కుప్ప కూలిపోయాడు. కేసుపెట్టి, పోరి న్యాయం పొందగల ధనవంతుడూ, లౌక్యుడూ కాడు పట్టాభి, కాని అతడికడుపు కోత?

"నా చిట్టితల్లిని నాకు లేకుండా చేసి నోళ్ళని నేనూ

లేకుండా చేసేశాను. ఒక్కొక్క వ్రేటుకి నరికి పారేశాను. ఏంటో - నేరం - ఖూనీ - అదీ యిదీ అంటారు. పై మనుషు లకేం - ఎన్నైనా చెప్తారు. నా కష్టంలాంటి కష్టం ఆ జడిజీకీ, ప్లీడర్ కీ వస్తే ఆళ్ళుమాత్రం నే జేసినపని సెయ్యకుండా వుంటారా? ఏ కష్టానికైనా తేడా వుందేమో గానీ, కన్న కడుపు ఏడ్చే యేడుపుమాత్రం ఒక్కటే. గొప్పా, బీదా- చదువూ గిదువూ తేడాలేమీ లేవు!" అంటాడు పట్టాభి నిర్భయంగా గుండెలు బాదుకుంటూ. "అవును. నేనే చంపాను. నరికి పారేశానని ఒక్కమాటలో నేను చెబు తూంటే మీరు ఇన్నిసార్లు - ఇన్నిరోజులు - ఇందరు మను షులు సాగదీస్తున్నారేంటి ఎదవగోడవా?" ఏం శిక్ష ఏస్తారో ఒక్కసారిగా ఏసి పారేయరాదా?" అన్నాడట పట్టాభి కోర్టులో రొమ్ము విరుచుకుని, పట్టాభికి యావజ్జీవ కారాగార శిక్ష పడింది. కాని జైలులో అతడు ఎక్కువకాలం గడప లేదు. కొన్ని కొన్ని ప్రత్యేక సందర్భాలలో, సంతోష పూర్వకంగా ఖైదీల నందరినీ విడిచిపెట్టి వేయడం ప్రభుత్వం వారి ఆనవాయితీ. అటువంటి ఒక సందర్భంలో పట్టాభి బందీ ఖానానుంచి విముక్తి పొందాడు.

కాని పట్టాభి ప్రాపంచిక జీవితంలో చాలా మార్పు వచ్చింది. తిన్నపూట తింటాడు. వరుసగా రెండేసిరోజులు

అసలు తిననే తినడుకూడా, గాజుల అమ్మకమే జీవనోపాధి గనుక అలాగే అప్పుడప్పుడు ఒక గాజులమూట భుజాన పెట్టుకు తిరుగుతాడు. పూర్వంవలె భారీ అమ్మకం లేదు. అసలు అతడు అమ్మకపు కేకలు వేయడమే మానేశాడు. తనను అర్థం చేసుకొని ఆదరించే వారి యిండ్లకుమాత్రమే వెళ్తాడు. దయార్ద్ర హృదయులైన ఆ గృహిణులు యిచ్చే వాటితోనే రోజులు గడిచిపోతున్నాయి.

చాలమంది అతడిని చూచి దూరంగా తొలగి పోతారు. భయం భయంగా చూస్తారు. గుసగుస లాడ్తారు. కాని పట్టాభి అన్నిటికీ అతీతుడైనట్టుగా వారి దెస చూడనే చూడడు.

బయట ప్రజ బ్రతకనీయరు. గుడిసెలో అతడు బ్రతక లేడు. ఎటుచూచినా సీత నడయాడుతూ అదృశ్యమౌతూ దోబూచులాడుతున్నట్టే వుంటుంది. కూతురికోసం కంటె మనుమరాలికోసం అధికంగా దుఃఖిస్తూ దురపిల్లుతున్నదా వృద్ధుని హృదయం.

విషయమంతా సాంతం వినిన మాధురి కంపించి పోయింది. "నీవంటి, సీతవంటి సుస్వభావులకు స్థానంలేని ప్రపంచమైపోయింది. తాతా!" అని విలపించిం దామె మనసు.

7

సాయంత్రం వేళ వాహ్యాళికి వెళ్ళిన మాధురి దంపతులకు, ఏకాంతంగా నదిఒడ్డున ఏదో తలపోతలలో మునిగి పరధ్యానంగా వున్న పట్టాభి కన్పించాడు.

"తాతా!" తీయగా పలుకరించింది మాధురి. "మా గాజులతాత యితడే! అప్పుడప్పుడు మీకు చెప్తూంటాను. ఎన్నెన్ని గాజులు యిచ్చేవాడనీ నాకు చిన్నతనంలో!" భర్తకు ఆ విధంగా పరిచయం చేసింది.

పలకరింపుగా చిరుహాసం చేశాడు మురళి. "మీ అమ్మాయిగారికి నువ్వంటే చాలా అభిమానమోయ్! రోజూ తలపెడ్తూనే వుంటారు!"

ఎందుకో—భర్త మాటలాడే తీరు నచ్చలేదు మాధురికి. అయినా మాట్లాడకుండా వూరుకుంది. "ఓయ్ ఓయ్—ఏమిటి ముసలివానిని పట్టుకుని?" అనుకుంది.

చూడముచ్చటగా వున్న ఆ జంటను, నోటమాట లేకుండా కళ్ళప్పగించి చూస్తూండిపోయాడు తాత. "అప్పుడు పెళ్ళిలో చూడడమే బాబుగారూ మిమ్మల్ని!" అన్నాడు కడకెలాగో.

అలా ఏవో పొడి పొడి మాటలు మాట్లాడాక గృహోన్ముఖు లయ్యారు మురళీ మాధురీ.

"చూడు తాతా!" నచ్చజెప్పబోతూన్నట్లుగా అన్నది మాధురి. "ఆరోజు అమ్మ అలాగన్నందుకు నువ్వేం కష్ట పెట్టుకోకు. మరి పెద్దవాళ్ళకి ఏవో నమ్మకాలుంటాయి కదా?"

"పిచ్చితల్లీ." నిష్కల్మషంగా నవ్వాడు పట్టాభి. "ఇంతమాత్రం దానికి నాకు నువ్వు నచ్చజెప్పాలా? అది నే నెప్పుడో మరచిపోయాను!"

అది అబద్ధమని యిద్దరికీ తెలుసు. "మరచిపోతే మళ్ళీ గాజులు తెచ్చి ఇవ్వకపోయేవాడా? మళ్ళీ రానేలేదుగా!" అనుకుంది మాధురి. "సీత సంగతి విన్నాను తాతా...ఎంత అన్యాయం!" డగ్గుత్తికతో అన్నది.

అంతలో ఓ విరక్తి నవ్వు నవ్వాడు పట్టాభి."మిమ్మల్ని చూస్తే సీతే కళ్ళలో మెదుల్తు దమ్మాయిగారూ! మిమ్మల్ని చూసినప్పుడు—అది లేదని నాకు అనిపించదు. ఇంత బాధ లోనూ మిమ్మల్ని చూస్తే నాకదో సంతోషం." మళ్ళీ నవ్వాడు బాధగా. "బ్రతుకే తియ్యనిబాధ అమ్మాయి గారూ, కష్టం సుఖం కలగాపులంగా ఉంటాయి. అలాగే ఓసారి ఏడ్చినా యింకొకసారి నవ్వుతూ బ్రతకాలి. పిల్ల పోయిందన్నాక మరి బ్రతకాలనిపించలేదు తల్లీ నాకు. కాని చూశారా బ్రతికే వున్నాను! ఏమిటో! అయినా నాకు ఒక్కో-

సారి అనిపిస్తుందమ్మాయిగారూ—సీత ఏదో పడవలసిన బాధంతా ఒక్కసారే పడి చచ్చిపోయింది—అదృష్టవంతు రాలేనని." దానికి నేను మినహా ఎవరూ లేరు. ఏ కష్టం—సుఖం వచ్చినా పాపం దాని నెవరు ఆదుకొనేవాళ్ళు? ఏకాకిగా బ్రతికే కష్టంలేదు దానికి. వెళ్ళిపోయింది...పోయినవాళ్లు అదృష్టవంతులే. నాలాటివాళ్లు మిగులుతారు ఏడవటానికి!"

తుది మొదళ్లులేని ఈ వేదాంతధోరణి మురళిని భయపెట్టింది. "నడు మధూ, ఆలస్యమైంది! చీకటిలో పురుగూ పుట్రా ఉంటాయి." అంటూ దారితీశాడు మాధురి అనుసరించింది.

"పండక్కి వచ్చారుగామాలు అల్లుడుగారు కూడా! విశాలమ్మగారు అదృష్టవంతులు. కూతురూ - అల్లుడూ - రాకపోకలూ!" అనుకున్నాడు పట్టాభి మళ్ళీ ఆలోచనలో పడ్డాడు. "అమ్మాయిగారికి ఆడపిల్లా, మగపిల్లాడా? ఎవరు పుడతారూ? అమ్మాయే పుట్టాల మరి నేను గాజులివ్వాద్దూ? వొద్దు వొద్దు ఆడజన్మ - కష్టాలమారి బ్రతుకు. ఆడపిల్లా - ఆ చుట్టూవుండే నానా కష్టాలూ నా చిట్టితల్లిగారికి వొద్దు..."

"ఏమిటెందాకటి సంగతి, నువ్వేదో అంటున్నావ్ పట్టాభితో?" దారిలో అడిగాడు మురళి.

వివరించింది మాధురి ఆమూలాగ్రంగా పట్టాభి కథను.

మురళి మొదట ఏమీ అనలేదు. తర్వాత సాలోచనగా తల పంకిస్తూ "ఏమో! ఖూనీకోరు! ఇద్దర్ని చంపాడు. నువ్వు అతడితో అంత ఆత్మీయంగా మాట్లాడకూడదు మధూ!"

మాధురి అమితంగా బాధపడింది. "ఒక్క-మాటలో-ఒక్క- సమావేశంలో సామాన్యులకు అర్థం అయ్యే మనిషేనా తాత!"

ఆరోజునుంచీకూడా శుభవార్తకోసం ఎదురుచూస్తూ ఆత్రత పడుతున్నాడు తాత సాయంత్రంవేళ - సూర్యాస్తమానం తిలకించుతూ అలా అవేవో చెప్పుకుంటూండేవారు తాతా, మాధురీ కాలవఒడ్డున.

మరోవారం రోజులు పోయాక మాధురి షికారు రావటం కానీ బయట కన్పించటంగానీ ఆగిపోయింది. ప్రసవించే రోజులు దగ్గఅ పడుతున్నా యన్నమాట! మాధురి స్వంత తల్లీ తండ్రికంటె తాను ఆత్రంగా ఎదురుచూస్తూ. ఆమె క్షేమంకోఅకు వేయి దేవుళ్ళకు మ్రొక్కుతూన్నాడు నిత్యం పట్టాభి. సీత మరణానంతరం క్రుంగిపోయిన అతడు, మాధురి పునర్దర్శనంతో కొంత తేరుకుని, వుత్సాహాన్ని

పుంజుకున్నాడనడం అతిశయోక్తికాదు. రాయిలా రాగ రహితంగా బ్రతుకుతూన్న అతడు మఱల లౌకిక విషయాలలో కొలది ఆసక్తి కనబరచసాగాడు.

8

ఉదయం ముఖం కడుక్కుంటూన్న పట్టాభి దారిన పోయే వారి మాటలు అప్రయత్నంగా విని తలెత్తాడు. వెంకట్రామయ్య ఇంటి పాలేరు ఎవరితోనో అంటున్నాడు: "నిన్న అమ్మాయిగారికి కొడుకు పుట్టాడు, సాయంత్రం మూడింటికి!"

చేతులెత్తి దేవుడికి నమస్కరించాడు పట్టాభి. "నా తల్లిని చల్లగా చూచాడు!" అనుకున్నాడు, "ప్చ్, మగ పిల్లాడా? అమ్మాయి అయితే ఎంత బాగుండేది! చక్కగా నేను గాజులు తొడిగేవాడిని! ఆడకూతురు అందమే వేరు, ఇంటికి కళ!"

రాస్తా మీది మనుషులు ఇంకా మాట్లాడుకుంటూనే వున్నారు. "ఎవరూ అంత సంతోషంగాలేరు. పెద్దశాంతి వుందట. తండ్రిగండాన పుట్టాడట..."

"ఏడిశారు!" అసహ్యపడ్డాడు పట్టాభి. "పుట్టిన పసికందు — కళ్ళైనా తెరవని గుడ్డు ఇన్నాళ్ళనుండి ఈ

భూమ్మీద బ్రతుకుతున్న వాళ్ళకి ఏం అపకారం చేయగలడు? ఇంట్లో పిల్లాజెల్లా వుండడం, మళ్ళీ వాళ్ళకి బిడ్డాపాపా కలగడం ఎంతటి అదృష్టకరమైన సంగతి! దాని విలువ తెలియక ఏదేదో అనుకుంటారు!"

బజారు వెళ్లి, శక్తి మేరకు రెండు చిన్న చొక్కాలు ఏరి ఏరికొని, ఎంతో సంతోషంగా చూడబోయాడు వెంకట్రామయ్య ఇంటికి పట్టాభి.

"నమస్కారం బాబుగారూ, అమ్మాయిగారు..."

పటాభిమాట పూర్తికాకుండానే సాదరంగా తానే మాట్లాడాడు వెంకట్రామయ్య. "రా, రా, పటాభీ, నిన్న అమ్మాయికి మగబిడ్డ పుట్టాడు." సంతోషంగానే చెప్పాడు.

"విన్నాను బాబుగారూ." పట్టాభి ముఖమంతా ఆనందహాసంతో వెలిగిపోతోంది. "అందుకే చూసి పోదామని వచ్చాను పెద్దమ్మగా రెక్కడ బాబూ!"

"అమ్మాయిగారి గదిలోనే వున్నారు వెళ్ళు లోపలికి."

వసారాలోనే ఎదురైంది విశాలాక్షి. నమస్కరించాడు పట్టాభి.

"తల్లీ బిడ్డా కులాసానా. అమ్మగారూ?" అనడిగాడు.

"ఆఁ. కులాసాయే పట్టాభీ." విశాలవదనంలో ఏ భావమూ లేదు.

"ఏ గదిలో వున్నారమ్మా?"

"లోపల పెరటి గదిలో!......ఇప్పుడేం చూస్తావ్ లే తాతా పురిటికందుని! గదిలోకి అందరూ వెళ్ళటం ఆరోగ్యకరం కాదు. స్నానమయ్యాక వచ్చి చూడు!"

మారు మాట్లాడలేకపోయాడు పట్టాభి. "అలాగే లేండమ్మగారూ...భగవంతుడు చల్లగా చూశాడు. అదే సంతోషం, ఈ చొక్కాలు ... వుంచండమ్మగారూ, ఏదో పేదోడిని. ఎంత మనసున్నా మంచి బహుమానాలు తేలేదు."

ఏ కళన వున్నదో విశాలాక్షి! తిరస్కరించకుండా తీసుకుంది.

"ఏమిటో మేమంటే నీకు ఒల్లమాలిన ఆపేక్ష. స్నానమయ్యాక అమ్మాయిని వచ్చి చూసిపోమరి!"

"అలాగే తల్లీ." వెనుదిరిగిన నాడు మళ్ళీ వెనక్కు వచ్చాడు. "చంటిబాబు ఎలా ఉన్నాడమ్మా ఎఱ్ఱగా — బొద్దుగా వున్నారా?"

"ఆఁ." చప్పరించేసింది విశాలాక్షి. "ఎంత బొద్దుగా పుట్టినా అంతా నీరేగా. నాలుగోనాటికి బాగా తీసిపోతారు పిల్లలు. మూడు నెలలు దాటితేగానీ అసలు రూపురేఖలు బయటపడవు. ఇప్పుడే చెప్పలేం ఎవరిపోలికో! వెళ్ళిరా మరి. తల మునిగే పని నాకు."

మౌనంగా గృహోన్ముఖుడయ్యాడు. "నారేఖ మారి పోవడంతో నాపట్ల గల ఆదరాభిమానాలూ నన్నగిలి పోయాయి. అమ్మాయిగారిని ఎత్తుకుమోసిన వాడిని — అమ్మాయిగారి పెళ్ళికి నడుంకట్టి పనిచేసి బహుమతులు అందుకున్నవాడిని — ఈనాడు అమ్మాయిగారిని చూచే అర్హతకూడా కోల్పోయాను." అనుకుంటూ.

9

"ఇవ్వాళ పదకొండో రోజు! స్నానం అయిపోతుంది అమ్మాయిగారికి. పోయి చూడాలి." నిద్రలేస్తూనే అను కున్నాడు పట్టాభి. కాని రెండ్రోజులుగా జ్వరంతో వున్న అతడి శరీరం కాస్తయినా కదలను నిరాకరించింది. మగతగా పడివున్నాడు మరో రెండ్రోజులు.

దయార్ద్రతగల పొరుగు వృద్ధురాలొకామె అప్పు డప్పుడు కాస్త కాఫీ బలవంతంగా గొంతులోపోసి ప్రాణాలు నిలిపింది పట్టాభిని.

నాలుగోనాడు ఉదయం తెలివి వచ్చిన పట్టాభి సంతో షించలేదు. దుఃఖిస్తూ అన్నాడు వృద్ధురాలితో."నేను బ్రతికి ఏం చేయాలే కొండప్పా? అలా ఆ మగతలోనే ప్రాణాలు పోతే ఎంత బాగుండేది. ఎందుకు బ్రతికించావ్ నన్ను?"

"చాలూరుకో అన్నా. ఏం జేస్తాం? బాధల్లో వున్న ప్రాణానికి అలాగే అని స్తది మరి!"

అవ్వ తెచ్చిన వేడిగంజి త్రాగాక కొద్ది సత్తువ వచ్చి నట్లయింది పట్టాభికి. "మూడు, నాలుగురోజులు పడున్నాను కదూ ఈ జ్వరంతో" జ్ఞాపకం చేసుకుంటూన్నట్టు అన్నాడు. "అన్నట్టు అమ్మాయిగారిని చూడాల. మొన్ననే స్నానం అయిపోయి వుంటది గదా! పాపిష్టిజ్వరం..."

"ఎక్కడికీ" అవ్వ తలచి అడిగింది.

"అదే. మన పెద్దకామందు వెంకట్రామయ్యగార మ్మాయిగారికి కొడుకు పుట్టాడుకదూ? చిట్టితల్లికి చిన్నప్పటి నుంచీ నా దగ్గర మాలిమి ఎక్కువ."

గతుక్కుమన్నది అవ్వ. ఓ క్షణం ఆగి, "ఎళ్ళొ చ్చులే. రేపు కసింత కూడుదిన్నాక. ఏం తొందర?" అన్నది ఉదాసీనంగా.

"అమ్మో, రేపటిదాకానా?" మంచంమీంచి లేచి గుడ్డలు మార్చుకుంటూ అన్నాడు. "ఉడుగ్గంజి తాగాక మంచి బలమొచ్చిందిలే. నాకేం పర్వాలేదు"

గుమ్మం దాటిపోతూన్న అతడిని వారించ శక్యం కాలేదా వృద్ధురాలికి. "ఒరి నా మాటినరా పట్టాభయ్యా, ఇప్పుడు ఆ అమ్మాయిగారు..."

"ఆఁ. అమ్మాయిగార్ని ఇప్పుడే చూడాలి." రోడ్డెక్కి పోతూ అరిచాడు పట్టాభి. "ఓ గంటలో వచ్చేత్తాలే" గబ గబ సాగిపోయాడు.

సగందారిలో గుర్తుకు వచ్చిందిపట్టాభికి, "అమ్మాయి గార్ని చూడటానికి వట్టిచేతులతో ఎట్లా వెళ్ళేదీ?"

వెనక్కిపోయి మార్కెట్టులో వెదకీ వెదకీ ఆఖరుకు ఓ డజను ఎఱ్ఱఅగాజులు సంపాదించాడు. పువ్వులూ, పళ్ళూ కొన్నాడు. "డబ్బులు నాల్రోజుల్లో ఇచ్చేత్తాలే" అన్నాడు షాపువాడితో.

"అరువు బేరమా?" దుకాణాదారుకు పట్టాభి ఖూనీ కోరు అనేసంగతి బాగా తెల్సుగనుక మాటలు సరిగా పైకి వెలువడలేదు.

"నాల్రోజులేగా? ఇచ్చేస్తాలే. నా బంగారుతల్లికి ఎఱ్ఱఅగాజులంటే మహాయిష్టం! ఓటుపీగీటుపీ లేకుండాచూసి, మంచివి ఎన్నికచేసి యివ్వు!"

లోపల చావిడిలో వాలు కుర్చీలో కళ్ళు మూసుకు పడుకున్న వెంకట్రామయ్య దగ్గఱగా వెళ్ళి "దండాలు బాబుగారూ" అన్నాడు పట్టాభి రెండుసార్లు.

"ఊఁ." వెంకట్రామయ్య కళ్ళు విప్పకుండానే అన్నాడు నీరసంగా మూలిగినట్టు. "నిద్రపోతున్నట్లున్నారు!"

అనుకున్నాడు. మళ్ళీ పిలచినా అదేఫలితం. పట్టాభి దిక్కులు చూచాడు. ఎక్కడా ఎవ్వరూ కన్పడలేదు. మెల్లగా లోపలకు నడిచాడు ఏదోభయం ఆవరించగా. పెరటి వసారాలో విశాలాక్షి రాయిలా కూర్చుని వుంది కదులూ మెదులూలేక, ఎంత పిలిచినా పట్టాభిదెస చూడలేదు.

"అమ్మగారూ, అమ్మగారూ!" విశాలాక్షి ఒక్కసారి కళ్ళెత్తిచూచి మళ్ళీ శిలలా వుండిపోయింది మాటాపలుకూ లేకుండా.

పట్టాభికి కాళ్ళాడలేదు. ఏమిటిది, ఇల్లింత భీతావహంగా వుంది?

"అమ్మాయిగారూ, అమ్మాయిగారూ? చిట్టితల్లీ!"

గోడలే సమాధానంగా మార్మ్రోగాయి.

అంతలో పసిబిడ్డ ఏడుపు వినవచ్చింది. "కేర్" మంటూ ఉత్తరంవైపు పంచపాళీనుంచి.

ఆత్రంగా అటు పరుగెట్టాడు పట్టాభి.

ఏడుస్తూన్నబిడ్డను భద్రమ్మ సముదాయిస్తోంది కన్నీటితో-

మంచం నడుమ శిలా విగ్రహంలా కూర్చొనివున్నది మాధురి చలనరహితంగా—గోడవైపుకు తిరిగివున్న దామె ముఖం విరబోసుకున్న జుత్తు మాత్రమే కన్పిస్తోంది పట్టాభికి.

"అమ్మాయిగారూ ! అమ్మాయిగారూ! మిమ్మల్నీ, బాబునీ చూట్టానికి వచ్చాను తల్లీ......ఏం మాట్లాడ రేవరూ? ఆలస్యంగా వచ్చాననా? మొన్ననే రావలసింది గానీ ఎధవ జ్వరం పీల్చిపిప్పి చేసేసింది. ఏంజేయను చెప్పు తల్లీ?" రెండడుగులు ముందుకు వేశాడు.

మాధురి తిరిగి చూడలేదు.

"తాతమీదే కోపం వచ్చిందా తల్లీ నీకు? వద్దు ఇలా చూడు, ఈ గాజులు నీకోసం తెచ్చాను తల్లీ." అందించ బోయాడు దగ్గరగా వెళ్ళి.

కళ్లెత్తి తాతదెస చూచింది మాధురి.

పామును చూచినట్టు అడుగు వెనక్కి తీసుకున్నాడు పట్టాభి.

"అమ్మాయిగారూ!!! ఆ ఆక్రోశానికి దిక్కులే దద్ద రిల్లాయి, చేతిలోని గాజులు నేలపడి తునాతునకలయ్యాయి. కుప్పకూలిపోయాడు.

"నేను చూడలేను తల్లీ, నేను భరించలేను" ముఖం కప్పుకొని బావురుమన్నాడు. "కళకళలాడే నిన్ను ఇంతలోనే మంగళహీనంగా తయారు చేయటానికి ఏం పాపం చేశాం తల్లీ? క్రుళ్ళి క్రుళ్ళి ఏడ్చాడు, భద్రమ్మ శోకం తారాస్థాయి నందుకుంది. వసారాలోనుంచి విశాలాక్షి రాగాలు విన

వస్తున్నాయి. మాధురి విరాగినిలా కూర్చున్నది బాధల కతీతమైనట్టు.

"నా సీత లేకపోయినా, నువ్వు పచ్చగా ఉన్నావని మురిశాను కదా తల్లీ! నేనెలా బ్రతకను? నేనెలా బ్రతకను??!" అతడి శోక ప్రవాహం సుళ్ళు తిరిగి పోతోంది.

ఏడుపులూ, ఊడుపులూ అయిన తర్వాత భద్రమ్మ చెప్పింది: 'బిడ్డ పుట్టాడన్న సంతోషంతో చూడడానికి వస్తూంటే దార్లో కారుకు యాక్సిడెంటు అయి మరణించాడు మాధురి భర్త."

పుట్టిన బిడ్డవైపు చూచాడు తాత, భారంగా బయటకు నడిచాడు. "తండ్రి గండాన పుట్టాడు!" అతడి చెవులలో రింగుమన్నాయి పాలేరు మాటలు. బిడ్డను ఎత్తుకోవాలని గానీ, మరొక్క క్షణం అక్కడ నిలవాలని అన్పించలేదు ఒక్కసారిగా మతిపోయిన అతడికి.

10

"చూడమ్మా. పిల్లవాడిని దగ్గఱకు తీసుకో, ఎలా గేడుస్తున్నాడో చూడు."

భద్రమ్మ మాటలను మాధురి విన్పించుకోలేదు. అలా అన్యమనస్కంగా చూస్తూ కూర్చుంది.

నిట్టూర్చింది భద్రమ్మ, "ఇక అలాగే కూర్చుంటే ఎలా తల్లీ? పోయినవాళ్ళతో పోలేంకదా. మనస్సు గాయి చేసుకోవాలి"

బిడ్డకు తానే పాలుపట్టి నిద్ర పుచ్చింది భద్రమ్మ.

కాస్సేపటికి విశాలాక్షి వచ్చింది కూతురి గదిలోకి, "చూడు మధూ, నిద్రలో నీకొడుకెంత అందంగా నవ్వుతున్నాడో! చిట్టిబాబు!" ప్రేమగా వాడి బుగ్గలు నిమిరింది. అంతలో దుఃఖం ముంచుకురాగా వడివడిగా బయటికి పోయింది.

మాధురి అప్పటికీ కదలలేదు. ఆమెలోని చైతన్యం నశించి పోయిందా— అన్నట్టు కూర్చున్నది కదలకుండా.

ఎవరి మాటలూ ఆమె ధ్యాసను మళ్ళించలేకుండా వున్నాయి.

"రెండు రోజులుగా అమ్మాయి పచ్చి మంచినీళ్ళు కూడా ముట్టడంలేదు. ఏమీ మాట్లాడదు, నాకేమిటో భయంగావుంది." భర్తను పట్టుకొని గోడు గోడున ఏడ్చింది విశాలాక్షి.

వెంకట్రామయ్య మెల్లగా కూతురివద్దకు వెళ్ళాడు.

పడుకున్న బిడ్డను తదేకంగా చూస్తూ విరాగినిలా కూర్చున్న కుమార్తెను చూచిన తండ్రి ప్రాణం గిలగిలలాడి

పోయింది, ఏమి చెప్పటానికీ నోరు రాక. పసివాడిని చూస్తూ మరో ప్రక్కన కూర్చున్నాడు.

అంతలో సుడిగాలిలా పరుగెత్తుకు వచ్చాడొక నౌఖరు. "అయ్యగారూ, గాజుల పట్టాభి చచ్చిపోయాడట!"

"ఆఁ!" ఒక్క ఉదుటున లేచాడు వెంకట్రామయ్య "ఎప్పుడూ?"

"మొన్న ఇక్కడికొచ్చి వెళ్ళాక మంచాన పడి మరి లేవలేదట, ఈ ప్రొద్దున్న ప్రాణం పోయిందట!......శవాన్ని మనవీధినుంచే తీసుకు పోతారట! చచ్చిపోతూ కూడా అమ్మాయిగారూ, అన్యాయం జరిగిపోయింది, అని ఏడ్చాడట పరాకుగా!"

"గాజులతాత చచ్చిపోయాడా?" అంతవరకూ ఒక్క మాటకూడా మాట్లాడని మాధురి అమాంతం గావుకేక పెట్టి నట్టు అడిగింది.

"అవునమ్మా, అదుగో బాజాలూ, ఊరేగింపూ మన వీధికే వస్తున్నాయి." కిటికీవద్దకు పరుగెత్తింది మాధురి. ముఖం కన్పించనంతగా శవంమీద పూలదండలు కప్పారు. బాజాలు మ్రోగుతున్నాయి. నలుగు రైదుగురు యువకులు బాగా త్రాగి తందనాలాడుతూ గాలిలో ఎగిరి మొగ్గలు వేస్తూ శవ వాహకులకు ముందుగా మహాకోలాహలం సృష్టిస్తున్నారు.

"ఏమిటో కొందరు కొందరు చావులుకూడా పెళ్ళిళ్ళ లాగే జరుపుకుంటారు." అన్పించింది మాధురికి.

"తాతమీద అభిమానమున్న వారంతా చందాలు వేసుకొని జరిపించుతున్నారట!" నాఖరు విశదీకరించాడు.

శవవాహకులూ వెంటవున్న జనమూ కనుమరుగయ్యారు క్రమంగా.

"ఏం పాపం చేశావని దేవుడు నీకీశిక్ష వేశాడమ్మా?" ఆనాడు తనకు ప్రాప్తించిన వైధవ్యంగురించి తాత రోదించడం, దైవాన్ని నిందించడం తలపుకు వచ్చాయి మాధురికి, బాధగా మూలిగిందామె హృదయం. నీకు భార్య గతించింది. కుమార్తె ఆత్మహత్య చేసుకొంది. మనుమరాలు ఘోరంగా హత్యచేయబడింది. జీవితమంతా రోదిస్తూనే వున్నావు. నువ్వేం పాపం చేశావని తల మునకలయ్యే కష్టాలతో తల్లడిల్లి తనువు చాలించావు? పోయావుకదా దేవుడి దగ్గఱకు? అడుగు అతగాడిని—ఏ పాపమూ చేయని అమాయకులతో ఎందుకు చెలగాటాలాడుతావని?......సవ్యంగా సలక్షణంగా సత్యమార్గాన నడవడమే మనంచేసిన పాపమేమో!"

భారంగా నడచివచ్చింది కిటికీదగ్గఱనుండి శయ్యవద్దకు. పసివాడు నిద్రలో అమాయకంగా నవ్వుతున్నాడు

దేవుడితోనేమో! "బిడ్డకు దిష్టి తగలకుండా" అంటూ చేతులకు బుల్లి బుల్లి నల్లగాజులు తొడుగుతోంది భద్రమ్మ.

మాధురి మనస్సు కలుక్కుమన్నది.

గాజులను ఎప్పుడు ఏ సందర్భంలో చూచినా తాత గుర్తుకు వస్తాడు. "నొప్పి పెట్టినా చేతులకు గాజులు వేసుకోవాలి. ఇదొక తీయనిబాధ తల్లి అనేవాడు పదే పదే తనకు గాజులు తొడుగుతూ.

"ఏమిటో-బ్రతుకే తియ్యని బాధ అమ్మాయిగారూ, కష్టం, సుఖం కలిసే వుంటాయి కలగాపులగంగా. ఓసారి ఏడుస్తూ బ్రతకాలి. సీత లేదన్నాక ఇక బ్రతకాలన్పించ లేదు- అయినా బ్రతికాను......" అంటూ ఎన్నెన్నో మాట్లాడాడు. ఒక్క నెలక్రితమే, వైరాగ్యంగా ఏమేమో అంటున్నాడనుకున్నారు తమ దంపతులానాడు. కాని ఆ మాటలలో ఎంత నిజం? తానంటే ప్రాణం పెట్టే తాత, తనను ప్రాణాధికంగా ప్రేమించిన భర్త-ఇరువురూ తనను వీడి తనువులు చాలించారు.

పసివాడింకా బోసినవ్వులు కురిపిస్తూనే వున్నాడు నిద్రలో. ఆ నవ్వు చూచిన మాధురి మనసులో తీయని మమత తలెత్తి అంతంలోనే క్రుళ్లూని మహావృక్షమైంది.

ఆప్యాయంగా లేవనెత్తి గాఢంగా గుండెల కదుముకున్నది, మొదటిసారిగా.

ఈ నాల్గురోజులనుండీ - భర్త మరణవార్త విన్న దగ్గఱనుండీ ఇక తనకు బ్రతకాలన్పించలేదు. పుట్టిన బిడ్డ ముఖమే చూడకపోయింది. ప్రాణం తీసుకొనేమార్గం అన్వేషిస్తోంది మనసు. కాని ఇప్పుడాయోచనే ఘోరంగా అన్పిస్తోంది. చావాలనిలేదు." అమ్మో! తండ్రిలేని ఈపసికందును తల్లికూడా లేని నిర్భాగ్యుణ్ణి చేయలేను చేతులారా! తల్లీ తండ్రీ లేని సీత జీవితం ఎంత అధ్వాన్నంగా వుండేదో— ప్రేమార్ద్రితలు కరవై ఎంతగా కొట్టుకు పోయేదో నేను బాగా ఎరుగుదును.మాఅమ్మ నన్ను ప్రేమగా చూచి దగ్గఱకు తీసుకుంటే సీత కనులు చమరించడం ఎన్నోసారులు... తెలిసీ తెలిసీ నిన్నటువంటి దుర్గతికి త్రోయను. నీకోసం బ్రతుకుతాను బాబూ, నీకోసం బ్రతుకుతాను !"

తనలో తానే వేదాంతిలా నవ్వుకొంటూ "నిజంగా బ్రతుకే తీయని బాధ కదూ? అక్షరజ్ఞానమూ, విద్యాగంధమూ ఏమాత్రమూ లేని తాత మానవ జీవితాన్ని ఎంత ఘనంగా వ్యాఖ్యానించాడు."

— సమాప్తం —